

Yeni Dini Hareketlerin Üye Kazanma Metotları ve Faaliyetleri

Member Recruitment Methods and Activities of New Religious Movements

MAŞİTE SEBAHAT NUR
ERCAN

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi,
İlahiyat Fakültesi, Lisans Öğrencisi.
Ankara, Türkiye
Social Sciences University of Ankara,
Faculty of Divinity, Undergraduate.
Ankara, Turkey

Türü: Makale

ORCID 0000-0002-7854-5145

masitesebahatnur.ercan@student.asbu.edu.tr

Geliş Tarihi: 12 Mayıs 2023 | **Yayın Tarihi:** 21 Aralık 2023

2. Makale

Atıf/Citation: Ercan, M. S. N. (2023). "Yeni Dini Hareketlerin Üye Kazanma Metotları ve Faaliyetleri". *Genç Atebe Dergisi* 4, 20-25

Özet

Dini çeşitliliğin arttığı bir dönemde 20. Yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan Yeni Dini Hareketler, insanlığa diğer dinlerden farklı ve yeni bir yaşam tarzı sunmayı hedeflemiştir. Bu doğrultuda Yeni Dini Hareketler, kısa bir süre içerisinde küresel bir olgu olmayı başarmış ve özellikle son elli yılda dünya gündeminde sıkça yer almaya başlamıştır. Ülkemizde de çeşitli faaliyetlerle ön plana çıkan bu hareketlerin hızlı bir şekilde yayılmasında sosyolojik, ekonomik, teolojik, psikolojik ve daha birçok açıdan çeşitli sebepleri sıralamak mümkündür. Ancak biz bu çalışmada daha çok Yeni Dini Hareketlerin gerek eklektik gerekse senkretik olarak içinden çıkmış oldukları dinler arasında nasıl sivrildiği yanında üye kazanmak için genel olarak benimsedikleri yöntem ve faaliyetler üzerinde durmayı hedeflemekteyiz.

Anahtar Kelimeler: Din, Yeni Dini Hareketler, Yöntem, Üye, Misyonerlik Yapılanmaları.

Abstract

New Religious Movements, which emerged in the second half of the 20th century at a time when religious diversity increased, aimed to offer humanity a new and different lifestyle from other religions. In this direction, New Religious Movements have managed to become a global phenomenon in a short time and have started to appear frequently on the world agenda, especially in the last fifty years. It is possible to list various sociological, economic, theological, psychological and many other reasons for the rapid spread of these movements, which come to the fore with various activities in our country. However, in this study, we aim to focus on how the New Religious Movements stand out among the religions they emerged from, both eclectically and syncretically, as well as the methods and activities they generally adopt to gain members.

Keywords: Religion, New Religious Movements, Method, Member, Missionary Structures.

Giriş

Yeni Dini Hareketler (YDH'ler) 20. yüzyılın ikinci yarısında; Modernizm, sekülerleşme, subjektivizm, bireycilik, hazcılık, küreselleşme gibi çeşitli faktörlere bağlı olarak ortaya çıkmıştır.¹ Özellikle ilk dönemlerde Batı dünyasında yayılım gösteren Yehova'nın Şahitleri, Moonculuk, Sayentoloji ve Mormonculuk gibi YDH'ler kısa sürede tüm dünyada ses getirmiş, ülkemizde de karşılaştığımız çeşitli gruplar arasında yer almaya başlamıştır. Bu tür grupların nasıl taraftar kazandıkları, bu kişileri kazanırken hangi metotları uyguladıkları ve uzun vadede nasıl bünyelerinde barındırmayı başardıkları hususu ortaya çıktıkları ilk dönemden bu yana tartışılan konular arasında yer almaktadır. Hareketlerin muhtelif sayılarda olması ve sahip oldukları çeşitli özelliklere bakılacak olursa yöntemler farklılık arz etmekle beraber, tüm hareketler için geçerli olan temel birtakım yöntemlerin varlığından söz etmek mümkündür.

Bilindiği gibi YDH'ler genel olarak eklektik ya da senkretik yapılar olduğu için klasik dinlerden ayrılarak yeni bir yapılanmaya gitmişlerdir. Bu durum onları geleneksel dinlere rakip konuma getirmiştir. Kimi köklü dinler bu yapıları etkisi altına alarak yok etmeye çalıştıysa da YDH'ler taraftar kazanma stratejileri ile toplumda yer edinmeye çalışarak bu durumu bertaraf etmeye çalışmışlardır.

İnsan tabii olarak karşılaştığı her yeni düşünceyi şüphe ile karşılamakta, kabul ettiği her yeni tutumu da önceki inanç ve tutumları ile uyumlu, ahenkli ve tutarlı olacak yönde benimsemektedir.² Tüm bunların farkında olan YDH liderleri ilk olarak insanlardaki şüphe ve tedirginlikleri giderme yoluna gitmişlerdir. Böylelikle insanları ikna ederek kendilerine bağlamak için uyum ve benzerlik hususlarını dikkate alan stratejiler geliştirmiş ve bu şekilde davet çalışmaları yürütmüşlerdir. Bu çalışmada ise üyelerinin mevcudunu artırma amacına yönelik faaliyet yürüten Yehova'nın Şahitleri, Moonculuk, Sayentoloji ve Mormonculuk gibi Yeni Dini Hareketler ve diğer YDH'lerin üye elde etme yöntemlerine temas edilecektir.

1. Misyonerlik Yapılanmaları

Terim olarak, Hristiyanlığın yayılması için yapılan sistematik davet faaliyetleri şeklinde açıklanan misyonerlik,³ YDH'lerin büyüyebilmek için ihtiyaç duydukları ve aynı zamanda tüm taraftar kazanma yöntemlerini de içine alan bir faaliyet türüdür. YDH'ler için sahip oldukları misyoner kitle büyük önem arz etmektedir. Çünkü bu kitle ne kadar çok çalışırsa hareket o kadar hızlı büyümektedir.

Kimi hareketlerde herkes misyoner olamazken Ahir Zaman Azizleri olarak da bilinen Mormonlar'da "her üye bir misyonerdir."⁴ Dolayısıyla bu anlayışa paralel olarak güçlü bir misyoner ağna sahip olan hareket, her yıl misyonerlik eğitimi verdiği binlerce genci misyonerlik faaliyeti yapmak amacıyla çeşitli ülkelere göndermektedir. Misyonerlik faaliyetleri ile ön plana çıkan bir diğer hareket ise Yeho-

¹ Süleyman Turan- Faruk Sancar (ed.) *Yeni Dini Hareketler: Tarihsel, Teorik ve Pratik Boyutlarıyla* (İstanbul: Açılım Kitap, 2014), 27-46.

² Hasan Arslan, "Dini Tutumların Oluşum, Gelişim ve Değişimi". *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 9 / 1 (Mart 2009): 84.

³ Şinasi Gündüz, "Misyonerlik", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2021), 6/58-60.

⁴ Hareketin öncü liderlerinden David O. McKay'ın sloganı (1873-1970).

va'nın Şahitleridir. Amerika'da açmış oldukları Gilead Okulu'nun amacı nitelikli misyonerler yetiştirmektir. Dünyanın çeşitli yerlerine gönderilen ve "müjdecî" olarak adlandırılan bu misyonerler, yıllık olarak yapmış oldukları çeşitli misyonerlik faaliyetlerini rapor olarak üst birimlerine iletmektedir.

Misyonerlerine kalabalık yerlerde gerek ilahiler söyleterek gerek kitap dağıtımını yaptırarak faaliyet yürüten bir başka grup da Krishna Hareketidir. Bu faaliyetler sırasında para da toplayan misyonerler, tapınağa ve kendilerine yetecek kadar gelir kazandıklarını belirtmektedir. Moonculuk ise misyonerlik çalışmaları ile tanınan bir diğer harekettir. Bu hareketin amacı yeryüzünde Tanrı'nın krallığını inşa etmek olduğu için misyonerlik faaliyetleri hareketin belkemiğini oluşturur. Diğer misyonerlerde olduğu gibi Moon misyonerler de temiz ve özenli giyinen, bununla beraber yüzünden gülümsemeyi eksik etmeyen kimselerdir. Çeşitli sayılardaki bu misyoner toplulukları; toplu taşıma için kilit yerler olan kalabalık mekanlarda, okullarda, kafelerde ve daha birçok yerde yayılım gösterirler.

2. Sosyal Yapı ve İlişkiler

YDH'lere üye olanlar hakkındaki genel yargılardan birisi, bireylerin önceden tanışmış oldukları kişiler aracılığıyla hareketlere yöneldikleridir. Stark'ın ifadesiyle "*insanlar YDH'lere, grubun inançlarını ve ritüellerini birdenbire çekici bulduklarından dolayı katılmazlar.*"⁵ Yani gruba dahil olan kişilerle olan sosyal ilişkiler diğer insanları gruba dahil olmaya yönlendiren ana etkenlerdendir. Moon Tarikatı hakkında yapılan bir araştırmada, gruba yeni katılanların ekseriyetinin, eski üyelerle ilişkileri dolayısıyla harekete dahil oldukları görülmüştür. Yani buna göre dini oluşuma bireyi yönlendiren etkenin, oluşumun fikirlerinden ziyade bireyin sahip olduğu sosyal ilişkiler olduğu göze çarpmaktadır. Sosyal ilişkiler sadece taraftar elde etmede değil aynı zamanda bu taraftarların hareketlere bağlılıklarını sürdürmede de etkili olan bir faktördür. Zira Moonculuk ile ilgili yürütülen bir araştırma, kurucu ile akrabalıkları bulunanların hareketten ayrılma oranlarının düşük, belli bir yakınlığı olmayanların ayrılma oranlarının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Söz konusu araştırmaya göre grubun üyelerinin sosyal ilişkilere bağlı olarak artma ya da azalmaya maruz kaldığı görülmektedir. Bir diğer grup olan Mormonlar yürütmüş oldukları misyonerlik faaliyetlerinde sosyal ilişkileri oldukça önemsemiş, bu yüzden hareket liderleri misyoner kılavuzlarına bu hususun önemine binaen dikkat çekici maddeler eklemiştir. Yine Sayentoloji Kilisesi'ne dahil olanların birçoğunun hareket ile görüşmeye başlama hikayelerinin aile ya da arkadaş çevresine dayandığı görülmektedir. Verilen misallerden de anlaşılacağı üzere YDH'ler için sosyal münasebetler ve bunların korunması üye elde etme noktasında büyük önem arz etmektedir.

3. Karizmatik Liderlerin Etkisi

YDH'lerin mutlak hakikati temsil ettiği ve modern çağın aydınlatıcısı olduğuna inandıkları bir karizmatik liderin etrafında toplanarak bir cemaat oluşturma gayretinde oldukları aşıkardır.⁶ Bu liderler; sıra dışı tecrübeleri olan, geleceği öngören ve vizyon görme gibi özellikleri olduğu düşünülen

⁵ Süleyman Turan, Sema Nur Uzun, "Yeni Dini Hareketlerin Taraftar Kazanma Yöntemleri". Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi 18 / 3 (Aralık 2018): 144.

⁶ Emine Battal, "Yeni Dini Hareketler: Tarihsel, Teorik ve Pratik Boyutlarıyla", Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 4 / 8 (Aralık 2015): 193-200.

kişilerdir. Bahsedilen özelliklere sahip karizmatik bir otorite, yeni bir hareketin doğması ve gelişmesinde kilit rol oynamaktadır. Hare Krishna'nın lideri Swami Prabhupada, Sayentoloji Kilisesi'nin lideri L. Hubbard ve Mormonizm'in lideri J. Smith bu liderlere örnek olarak verilebilir. Genel olarak bu liderlere duyulan aşırı saygı ve tazim, gruba mensup bireyin gerçekleri görmesinin önüne geçmektedir. Çünkü bireyler bağlı oldukları grubun fikirlerine sadık olmuş olsalardı, lider bir hata yaptığında ondan ayrılabilmeleri söz konusu olabilirdi. Ancak adanma hali daha çok bizzat liderin zâtına yönelik olduğu için üyeler hiçbir zaman yanlışları görmemekte, görseler dahi görmezden gelmektedirler.

Liderin kendilerine aktarmış olduğu bilgiyi doğrudan Tanrı'dan aldığına inanan gruplarda, lider yegâne gerçeği temsil ettiği için onun serdetmiş olduğu söz ve emirlere karşı gelmek Tanrı'ya karşı gelmek olarak algılandığı için karizmatik liderin otoritesi sarsılması güç bir konuma yükselmektedir. Bu kişilerin fiilleri ve insanlar üzerinde bırakmış olduğu etkiler abartılarak yaygınlık kazandıkça yeni taraftarların harekete dahil olması oldukça kolaylaşmaktadır.

4. Beyin Yıkama Faaliyetleri

YDH'lere üye olanların nasıl bir haleti ruhiye içerisinde bunu yaptıkları, bundan neden az bir zaman sonra harekettten ayrıldıkları ya da dahil olurken bunu isteyerek mi yoksa beyin yıkama olgusuna bağlı olarak mı gerçekleştirdikleri soru işaretidir. Zira Cennetin Kapısı ve Halkın Tapınağı gibi hareketlerin üyelerinin toplu intihara yönelmeleri ya da Sayentoloji Kilisesi'ne yeni giren kişilerin, bilhassa gençlerin niçin ailelerini ve arkadaşlarını terk ederek kendilerini şanslı ve kurtuluşa ermiş saydıkları ile ilgili olarak yapılan açıklamalar çerçevesinde beyin yıkama teorilerine sıkça başvurulduğu görülmüştür.⁷

Bu bağlamda örnek verilecek faaliyetlerden birisi Genç Eğitim Kampları/Programlarıdır. Bu faaliyet YDH içinde dünyaya gelen kişinin, hareketin prensiplerine uygun olarak yetiştirilmesini ifade etmektedir. YDH'lerin bu uygulamayı benimsemelerindeki amaç, hareket içinde doğan çocukların ileride gruptan uzaklaşmasının önüne geçmek ve buna yönelik olarak çocukları yetiştirmektir. Bu programlarda bireylere tatbik edilen; baskı, şiddet, aç bırakma, hücreye kapatma gibi uygulamaların beyin yıkama metotlarıyla paralellik arz ettiğini söylemek hiç zor gözükmemektedir.

5. Sevgi Bombardmanı / Love Bombing

Modern dünyada aile ve sosyal çevre ile olan bağların zayıflamış olması bireyselleşmeyi beraberinde getirmiştir. Böylelikle sosyal münasebetler yapay bir zemine oturmuştur. Bu durum bireylerde yalnızlık ve sevgi eksikliği duygularını ortaya çıkarmıştır. Bireyin bu konudaki ihtiyacının farkında olan YDH'ler durumu fırsata çevirmiş; bireye gerek sözlü gerek fiili olarak onun hep yanında olduklarını lanse etmişlerdir. Sevgi Bombardmanı olarak adlandırılan bu duruma Moon Tarikatının üyelerine, çevrelerine sürekli mutluluk saçmaları için telkinlerde bulunmaları örnek verilebilir. Tanrı'nın Çocukları Hareketi tarafından ortaya konan flört yoluyla karşı cinsi etkileme yöntemleri de yine buna örnek olarak gösterilebilir. Nitekim Tanrı'nın Çocukları Hareketi'nin bu yöntemle bireylere göstermiş oldukları aşırı itina ve sevgi sayesinde kişileri etkiledikleri, böylelikle harekete binlerce üye kazan-

⁷ M. Ali Kirman, "Beyin Yıkama Teorileri". *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 45 (2004): 108-109.

dırdıkları iddia edilmektedir. Türkiye’de son dönemlerde gündemde olan ve bu yöntemle taraftar toplayan grupların benzer strateji yürüttükleri söylenebilir.

6. Yayın Çalışmaları ve İnternetin Kullanımı

İçinde bulunduğumuz çağda haberleşme ve iletişim olanaklarının ilerleme kaydetmiş olmasıyla beraber bilgilerin paylaşımı oldukça çabuklaşmış ve kolaylaşmıştır. Bu şekilde geçmiştekine kıyasla daha az bir maliyetle dünyanın herhangi bir yerinde basımı yapılan ya da yazılan kitap, kısa bir süre içerisinde diğer dillere çevrilip dünya kamuoyuna sunulabilmektedir. YDH’ler de durumun farkında oldukları için bu imkanlardan maksimum oranda yararlanarak yeni taraftar kazanmanın yollarını aramaktadırlar. Bu minvalde hazırlamış oldukları çeşitli yazılı ve görsel materyaller vesilesi ile vermek istedikleri mesaj, yaymak istedikleri fikir ve reklamlarını daha hızlı bir şekilde duyurmayı hedeflemektedirler. Bu faaliyetleri sadece fikirlerini yayma yanında iyi bir kazanç kaynağı olarak gören ve önemseyen YDH’lerin basın ve yayın faaliyetleri hakkında çeşitli hareketlere ait birçok örnek paylaşmak mümkündür. Bunlardan Hare Krishna Hareketi incelendiğinde; üyelerin vaktinin büyük bir kısmını daha rahat bir şekilde bu faaliyete ayırmaları amacıyla, ebeveynlerin çocuklarını gönderecekleri çeşitli çocuk merkezlerinin tesis edilmiş olduğu görülecektir.

Modern dünyada en etkin olarak kullanılan sosyal platformların başında internet gelmektedir. İnternet aracılığıyla çocuklardan yaşlılara kadar neredeyse herkes birbiriyle rahatlıkla münasebet kurabilmektedir. Bununla beraber birey, çeşitli mecralarda kendisine takdim edilen opsiyonları kabul etme noktasında eskiye nazaran daha özgür davranabilmektedir. Modern dönemin bu imkânlarından yararlanmayı ihmal etmeyen YDH’ler için internet “açık bir pazar” konumuna gelmektedir. Ülkemizde de siteleriyle artık sıkça karşılaşmış olduğumuz YDH’lerin; var olan üyelere bilgi vermek yanında, buluşma ve dini ayinler yapma vb. nedenlerle interneti faal bir biçimde kullandıkları görülmektedir. Diğer yandan bu mecralarda dîni söylemler yanında, günümüz insanının kişisel problem ve gereksinimlerine de cevap verecek nitelikte malzemelerin varlığı da gözden kaçmamaktadır.⁸

Sonuç

20. asırda modernizm, sekülerleşme ve küreselleşme gibi etkenlerle ortaya çıkan Yeni Dini Hareketlerin taraftar toplamak için benimsemiş olduğu yöntem ve stratejilerini ele aldığımız bu çalışma sonucunda hareketlerin en önemli faaliyetinin -diğer faaliyetleri de kapsamı açısından- misyonerlik olduğunu söylemek mümkündür. Misyonerlik faaliyetleri ile büyüme oranları arasındaki paralelliğin farkında olan YDH’lerin eğitim yönünden nitelikli ve tahammül seviyesi yüksek olan üyeleri misyonerlik faaliyetlerinde görevlendirdikleri ve çeşitli mecralarda faaliyet yürütmeleri için destekledikleri görülmüştür. Bunun yanında hareket içinde ve dışında insanlarla sağlam ilişkiler kurmayı ihmal etmeyen YDH’lerin üye toplamak ve bu üyelerin bağlılıklarını korumak için sosyal ilişkilere son derece önem verdikleri gözden kaçmamaktadır. YDH’lerin ortaya çıkması ve büyüme göstermesinde kilit rol oynayan nüfuz sahibi karizmatik liderler ve bu liderlerin direktifleri taraftar elde etme açısından

⁸ Süleyman Turan, Sema Nur Uzun, “Yeni Dini Hareketler ve Online Misyonerlik” *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 14 /79 (Ağustos 2021), 115.

önemli faktörler arasındadır. YDH'lere mensup olan bireylerin grup içindeki iyi veya kötü talimatlara sorgulamadan boyun eğmesi, gayri ahlâkî ve kanunsuz işlere kolaylıkla müdahil olabilmesi ise bu hareketlerde insanın irade, fikir; tutum ve tavırlarını kontrol etme amacıyla beyin yıkama faaliyetlerinden sıkça faydalandığını göstermektedir. Sevgi bombardımanı sayesinde ise genellikle kadın üyeler vasıtasıyla erkeklerin duygusal olarak etkilenmesi ve bunun devamında harekete katılması için çeşitli davetlerde bulunduğu görülmüştür. Son olarak yayın faaliyetleri ve internet sayesinde çok daha hızlı ve maliyeti düşük yollarla taraftar kazandıkları ve bu yöntemi sıklıkla kullandıklarını söylemekte fayda vardır.

Kaynakça

- Arslan, H. "Dinî Tutumların Oluşum, Gelişim ve Değişimi". *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 9 / 1 (Mart 2009): 77-96. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/46992>
- Battal, E. "Yeni Dini Hareketler: Tarihsel, Teorik ve Pratik Boyutlarıyla". *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 4/8 (Aralık 2015): 193-200. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/285872>
- Gündüz, Ş. "Misyonerlik". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 6/58-60. İstanbul: TDV Yayınları, 2021.
- Turan, S. - Sancar, F. (ed.). *Yeni Dini Hareketler: Tarihsel, Teorik ve Pratik Boyutlarıyla*. İstanbul: Açılım Kitap, 2014.
- Kirman, M. A. "Beyin Yıkama Teorileri". *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 45 (2004): 7-32. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/583177>
- Turan, S. - Uzun, S. N. "Yeni Dini Hareketlerin Taraftar Kazanma Yöntemleri". *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 18/3 (Aralık 2018): 137-174. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/613580>
- Turan, S. - Uzun, S. N. "Yeni Dini Hareketler ve Online Misyonerlik" *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 14 /79 (Ağustos 2021), 110-116.